

UPPSALA
UNIVERSITET

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

Verksamhetsberättelse för Alva Myrdal-centrum 2022

Innehåll

Förord	3
Bakgrund.....	4
Utbildning	5
Forskning	6
Samverkan	8
Ledning och administrativt stöd.....	10
Ekonomi.....	10

Förord

När år 2022 började rådde fortfarande coronarestriktioner i Sverige, och Ryssland stod i begrepp att inleda en massiv förnyad invasion av Ukraina. Coronarestriktionerna avvecklades i takt med att pandemin klingade av, men världsläget försämrades kraftigt under året som en följd av främst Rysslands upptrappade krig mot Ukraina.

Avseende förutsättningarna för kärnvapenedrustning i vid bemärkelse, inklusive ickespridning och rustningskontroll, inträffade en följd av bakslag. Rysslands President Vladimir Putin tillkännagav i samband med den förnyade invasionen av Ukraina att landets kärnvapenstyrkor skulle inta en högre beredskap. Ryska regeringsrepresentanter hänvisade sedan upprepade gånger till att kärnvapen skulle användas om intervention från USA och dess allierade på Ukrainas sida i kriget skulle hota Ryssland. Inspektionerna inom ramen för Measures for the Further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms (det nya Start-avtalet), som stoppats år 2020 med hänvisning till pandemin, återupptogs ej under året. Detta avtal utgör den enda kvarvarande överenskommelsen mellan Ryssland och USA om reduktion av antalet kärnvapen, och går ut tidigt 2026 om inte förhandlingar om förlängning initieras. Nordkorea genomförde fler robottest än under något tidigare år, och försöken att blåsa nytt liv i den upphävda kärnenergiöverenskommelsen Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) med Iran misslyckades. Det första statspartsmötet inom FN:s konvention om kärnvapenförbud (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW) ägde rum, och de stater som är parter till konventionen antog en handlingsplan och politisk deklARATION. Trots intensiv debatt kunde statparterna inte enas om skrivningar med direkt kritik mot Rysslands agerande i samband med kriget mot Ukraina. Den tionde översynskonferensen inom icke-spridningsavtalet (Non-Proliferation Treaty, NPT), som skjutits upp flera gånger på grund av pandemin, genomfördes men lyckades inte enas om ett slutdokument.

Utvecklingen i världen, och de djupa motsättningarna mellan kärnvapenstaterna, underströk således på samma gång hur svårt nedrustning-, ickespridnings- och rustningskontrollarbetet blivit och hur viktigt det därför är med mer evidensbaserad kunskap på området. Alva Myrdal-centrum för kärnvapenedrustning tog under året viktiga kliv framåt med bland annat en högtidlig invigning, en första internationell forskningskonferens, och bred utbildningsverksamhet. Centrumets verksamhet under året avspeglade väl de många utmaningar och möjligheter som kan identifieras för kärnvapenedrustning i vid bemärkelse.

Forskningspresentationerna under konferensen, kursernas innehåll, och inriktningen på centrumets arbetsgrupper täckte allt från förutsättningarna för rustningskontroll och ickespridning till utsikterna för nedrustning i ett längre tidsperspektiv. Alva Myrdal-centrum kommer att behålla och utveckla denna breda ansats under kommande år.

Cecilia Wikström, ordförande i styrelsen för Alva Myrdal-centrum för kärnvapenedrustning

Bakgrund

Alva Myrdal-centrum för kärnvapennedrustning – The Alva Myrdal Centre for Nuclear Disarmament (AMC) inrättades av Uppsala universitets rektor den 23 mars 2021 enligt modell centrumbildning utan egen personal (UFV 2020/716). AMC placerades organisatoriskt vid Samhällsvetenskapliga fakulteten/Institutionen för freds- och konfliktforskning (FoK). Ett första sammanträde med styrelsen för AMC ägde rum den 21 juni 2021.

*Bild av Alva Myrdal från nedrustningskonferens i Genève 1969.
Foto: TT/Nyhetsbyrån*

Utbildning

Under våren 2022 utvecklades en grundkurs i kärnvapen och nedrustning av FoK. Kursen motsvarar 7,5 högskolepoäng och gavs på halvfart under höstterminen 2022 till 7 studenter som ett begränsat testtillfälle. Kursen utvärderades och planeras att fortsätta ges regelbundet. Nästa kurstillfälle är höstterminen 2023, och då förväntas antalet studenter vara avsevärt högre.

Under höstterminen 2022 gavs en kurs på doktorandnivå i nukleär verifikation av institutionen för fysik och astronomi (IFA) i samarbete med bland annat Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). Inriktningen var huvudsakligen tillämpad kärnfysik, med vissa inslag från andra ämnen. Kursen motsvarar 7,5 högskolepoäng, dvs. fem veckors heltidsstudier, och hade 11 studenter. Kursen utvärderades och planeras att fortsätta ges vartannat år.

Under AMC:s första årliga konferens 2022 presenterades kursen i teknisk verifikation av Sophie Grape.

Gruppen av deltagarna i sommarskolan 2022.

Under våren och sommaren 2022 utvecklades en sommarkurs i rustning och nedrustning av AMC i samarbete med Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) och Odessa Center for Nonproliferation (OdCNP). Kursen gavs under en vecka i slutet av sommaren 2022 till en grupp på 24 personer, bestående av 18 internationella deltagare och 6 Sverige-baserade deltagare. Kursen utvärderades och kommer att ges igen sommaren 2023.

Forskning

AMC:s forskningsarbete fortsätter att vara centrerat kring sex arbetsgrupper med olika fokus kopplat till kärnvapennedrustning i vid bemärkelse. Varje arbetsgrupp leds av framstående forskare och består av uppemot ett tiotal medlemmar som rekryterats i Sverige och internationellt för att skapa en kritisk massa kring varje tema.

Följande arbetsgrupper finns:

WG1: Att förhandla om kärnvapennedrustning

Leds av Isak Svensson, professor FoK. Arbetsgruppen studerar internationella förhandlingar kring kärnvapen (nedrustning, begränsningar, icke-spridning, provstopp mm) med utgångspunkt i förhandlingsforskning, etc. Doktoranden knuten till arbetsgrupp 1, Giacomo Cassano, inledde under 2022 sina doktorandstudier.

WG2: Internationella åtgärder för efterlevnad av kärnvapennedrustning

Leds av Peter Wallensteen, professor FoK och Stockholm Process on the Implementation of Smart Sanctions (SPITS). Arbetsgruppen tar upp frågor om hur t.ex. internationella inspektioner och sanktioner kan vara effektiva för att minska risken för kärnvapenspridning eller för att upprätthålla nedrustningsavtal.

WG3: Data om kärnvapenrivalitet, förhandlingar och avtal

Leds av Margareta Sollenberg, FD och biträdande forskningsledare vid Uppsala konfliktdataprogram (UCDP), och Magnus Öberg, forskningsledare för Uppsala konfliktdataprogram (UCDP). Arbetsgruppen arbetar med att ta fram detaljerade data om rivalitet, kriser, förhandlingsprocesser och avtal mellan kärnvapenmakter (potentiella, historiska och nutida) för att möjliggöra nyanserade systematiska jämförande studier av hinder och möjligheter för nedrustning, samt risker för spridning och användning av kärnvapen. Arbetet utförs i samarbete med UCDP.

WG4: Teknisk icke-spridning och kärnämneskontroll

Leds av Sophie Grape, docent, IFA. Inom avdelningen för tillämpad kärnfysik bedrivs bland annat forskning i syfte att stödja det internationella samfundet med tekniska lösningar för att säkerställa att kärnmaterial inte avleds från den fredliga kärnbränslecykeln. Arbetet inriktas bland annat på verifiering av använt kärnbränsle, detektorsystem för kärnvapendetonationer, och kommande nya kärnenergisystem som både kan utgöra en utmaning för icke-spridning av klyvbart material och erbjuda en lösning för att förstöra kärnvapenmaterial.

WG5: Kärnvapennedrustning i politiskt beslutsfattande och folkrätt

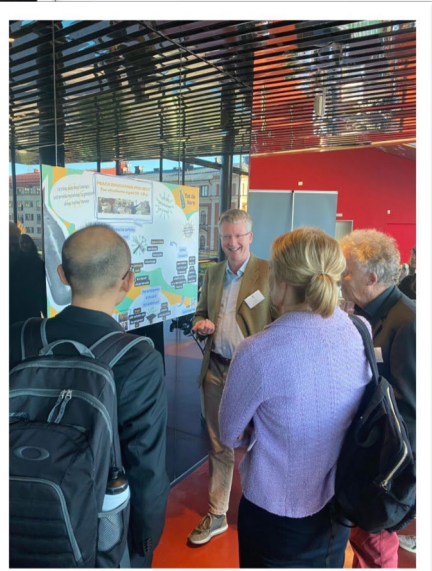
Leds av Dr Sibylle Bauer, Director of Studies for Armament and Disarmament, SIPRI, och Dr Wilfred Wan, Director of Weapons of Mass Destruction Programme, SIPRI. Arbetsgruppen behandlar det folkrättsliga ramverket med multilaterala avtal som icke-spridningsfördraget, provstoppavtalet, zonavtal samt frågor som rör kärnvapen där internationella förhandlingar inte har inletts (t.ex. tillverkning av särskilt klyvbart material). Även de bilaterala överenskommelserna om strategisk rustningskontroll mellan USA och Ryssland studeras.

WG6: Kärnvapennedrustning och icke-spridning

Leds av Målfrid Braut-Hegghammer, professor i statsvetenskap, forskningsledare för Oslo Nuclear Project, Universitetet i Oslo. Arbetsgruppen studerar kärnvapennedrustning, icke-spridnings- och anskaffningsstrategier, samt styrning och kontroll av klyvbart material.

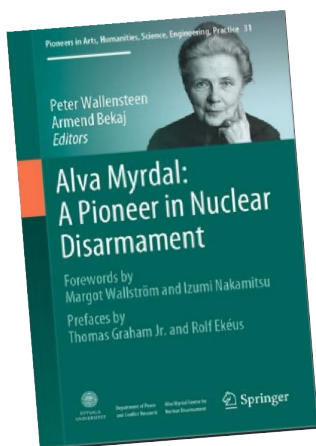
Bild från AMC:s första årliga konferens som 2022 arrangerades på UKK.

Under konferensen hölls bland annat poster sessions.

Årlig konferens

Centrumets första årliga konferens genomfördes i hybridformat under hösten 2022, och inriktades bland annat på att presentera och diskutera kunskapsöversikter från respektive arbetsgrupp för att ge en sammantagen bild av kunskapsläget. Paneler för presentation och diskussion av forskningsstudier organiserades. Ett 80-tal deltagare fanns på plats och ytterligare drygt 20 personer deltog på distans. Programmet innehöll drygt 60 forskningsbidrag som presenterades under två dagar.

Bok om Alva Myrdals nedrustningsgärning

Under ledning av Peter Wallensteen och Armend Bekaj togs en skrift om Alva Myrdal och hennes nedrustningsgärning fram med titeln "Alva Myrdal: A Pioneer in Nuclear Disarmament". Boken publicerades av Springer i serien "Pioneers in Arts, Humanities, Science and Engineering". En bokpresentation med Peter Wallensteen och tre av medförfattarna hölls i Stadsbiblioteket i samband med AMC:s årliga konferens.

Samverkan

Den 19 oktober invigdes Alva Myrdal-centrum i universitetshusets aula. Evenemanget var öppet för allmänheten. Deltagare inkluderade rektor och vice rektor, ambassadörer, representanter från Alva

Myrdals familj, framstående forskare inom kärnvapenedrustning, personal och studenter vid Uppsala universitet och allmänheten.

I samband med AMC:s första årliga konferens genomfördes tre evenemang riktade till allmänheten: en bokpresentation, en paneldiskussion och en filmvisning med efterföljande diskussion.

Invigningen av AMC i universitetshuset aula den 19 oktober 2022.

Under 2022 deltog forskare knutna till AMC i flera medieframträdanden, bland annat i SVT, TV4, DN, Expressen, Aftonbladet, Upsala Nya Tidning, Svenska Yle och RAI. Medieförfrågningarna relaterade främst till Rysslands invasion av Ukraina, men även till AMC:s bildande och invigning.

FoK:s podd Researching Peace publicerade under året 11 avsnitt med fokus på kärnvapenedrustning och AMC:s arbete. Podden är Uppsala universitets enda samhällsvetenskapliga podd och den enda fredsforskningspodden i Sverige. I maj 2022 var Researching Peace som bäst Sveriges åttonde mest lyssnade samhällsvetenskapliga podd och 36:e mest lyssnade naturvetenskapliga podd på Apple Podcasts. AMC och kärnvapenedrustning var även ämnet för ett seminarium i seminarieriet UppTalk Weekly som teknisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet står värd för. Föreståndaren för AMC deltog också i ett avsnitt av Rektorspodden.

I samband med den tionde översynskonferensen inom icke-spridningsavtalet NPT i New York var AMC medarrangör vid ett sidoevenemang med fokus på hur världsläget skapar utmaningar för NPT. SIPRI och AMC:s arbetsgrupp 5 ledde evenemanget, på vilket även Utrikesdepartementet medverkade.

Japans ambassadör Noke Masaki samt Erik Melander, AMC:s föreståndare.

AMC:s föreståndare Erik Melander, AMC:s styrelseordförande Cecilia Wikström, utrikesminister Ann Linde (S), prefekt Ashok Swain, professor Peter Wallensteen och Dr. Sibylle Bauer.

AMC samverkade med andra statliga aktörer, främst FOI och UD, med verksamhet inom området för att undvika duplicering av redan pågående forskning och för att diskutera hur AMC kan ge tvärvetenskapligt stöd till policyarbetet på nedrustningsområdet.

AMC samverkade med enskilda organisationer och civilsamhället, däribland Svenska Läkare mot Kärnvapen, Svenska FN-förbundet, Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, och Folk och Försvar, för att diskutera hur AMC kan bidra till att öka den allmänna medvetenheten om nedrustning, till offentlig debatt om nedrustningsarbetets utmaningar, och till utbyte av kunskap.

AMC tog emot besök från bland andra dåvarande utrikesminister Ann Linde, U.S. Deputy Assistant Secretary for Nonproliferation Policy Ann Ganzer och senior advisor Jennie Gromoll, samt Japans ambassadör Noke Masaki.

AMC:s hemsida har byggts ut med information om centrumets arbetsgrupper, dess forskning och dess samverkansarbete. Identiteterna på Twitter och LinkedIn har aktiverats och AMC publicerar där kontinuerligt information om centrumets verksamhet.

Ledning och administrativt stöd

Att vara föreståndare för AMC är ett uppdrag på 50% av heltid. Föreståndaren leder, företräder och utvecklar fortlöpande centrumets verksamhet, samt ansvarar för intern styrning och kontroll.

Föreståndaren svarar inför AMC:s styrelse och är huvudföredragande i styrelsen. Styrelsen ansvarar för att verksamheten bedrivs i enlighet med centrumets syfte. Styrelsen sammanträdde vid fyra tillfällen under 2022.

En administratör har anställts på heltid för att stötta AMC. Administratören har anställning vid värdinstitutionen och prefekten för FoK är chef med arbetsgivaransvar.

I januari 2022 påbörjade den nyanställda kommunikatören sin anställning hos FoK. AMC finansierar och tar i anspråk 25% av kommunikatörens arbetstid. Prefekten för FoK är chef med arbetsgivaransvar.

Ekonomi

Finansiering av AMC sker genom anslag från regeringen, samt med medel från rektor för Uppsala universitet. Uppsala universitets gemensamma samfinansiering av AMC om 5 Mkr årligen från och med 2022 beslutades i Uppsala universitets verksamhetsplan. Av medlen från rektor förbrukades knappt hälften och återstoden förs över till budgeten för 2023.

Det årliga anslaget från regeringen var 10 Mkr år 2022. Hela anslaget förbrukades under året.